

SAMENVATTING

Handreiking Formuleren van aanbevelingen in richtlijnen

CONTEXT: ONTWIKKELINGEN IN DE ZORG

De Nederlandse zorgsector staat onder druk. De vraag naar zorg neemt toe, terwijl de personele en financiële middelen schaars zijn. Dit maakt het noodzakelijk om de menskracht en middelen zo in te zetten, dat zorg beschikbaar blijft voor iedereen die deze nodig heeft. Passende zorg vormt daarbij het uitgangspunt: waardegedreven, samen met de patiënt tot stand gebracht, op de juiste plek geleverd en gericht op gezondheid in plaats van ziekte. Waardegedreven zorg is aantoonbaar effectief, heeft meerwaarde voor de patiënt, en maakt doelmatig gebruik van mensen, middelen en materialen.

Aanbevelingen in richtlijnen en leidraden¹ spelen hierin een centrale rol. Ze ondersteunen zorgprofessionals bij het samen met de patiënt maken van weloverwogen keuzes over welke zorg wel en niet wordt ingezet. De focus ligt daarbij niet alleen op langer leven, maar ook meer nadrukkelijk op een betere kwaliteit van leven.

Daarbij maken we keuzes die recht doen aan zowel de persoonlijke context en behoeften van de patiënt, als het bredere maatschappelijke belang. Zoals in de visie Medisch Specialist 2035² is beschreven, betekent dit scherpe indicatiestelling, duidelijke afwegingen en expliciet benoemen wat we niet doen. Medisch specialisten bieden alleen behandelingen aan die doelmatig en proportioneel zijn, en kijken kritisch naar zorg die een groot beroep doet op schaarse middelen en capaciteit.

Deze context vraagt om richtlijnen en aanbevelingen die hier beter op aansluiten. Het oude adagium 'baat het niet, dan schaadt het niet' maakt plaats voor een kritischer benadering: 'baat het niet, dan doen we het niet'. De focus verschuift naar duidelijke, richtinggevende uitspraken die bijdragen aan passende zorg.

1 Deze handreiking is ook van toepassing op aanbevelingen in leidraden en standpunten

2 www.medischspecialist2035.nl

UITGANGSPUNTEN BIJ HET OPSTELLEN VAN AANBEVELINGEN

1. Geef duidelijke richting en zorg voor scherpe indicatiestelling

- Benoem expliciet wanneer een interventie wel of niet de juiste keuze is, inclusief de relevante afwegingen en uitzonderingen.
- Geef alleen een sterke aanbeveling vóór inzet van zorg indien er passend bewijs³ is. Een sterke aanbeveling betekent dat de zorg in de meeste gevallen binnen de betreffende patiënt(sub)groep wordt toegepast.
- Wees zo specifiek mogelijk over voor welke patiëntgroepen de zorg van waarde is en onder welke condities. Geef aan in welke context de zorg mogelijk niet (meer) passend is.
- Indien passend bewijs ontbreekt, maar het aannemelijk is dat zorg voor bepaalde subgroepen of situaties wél waardevol kan zijn, benoem dan de uitzonderingen met onderbouwing van de specifieke omstandigheden of patiëntkenmerken. Benoem daarbij eventuele voorwaarden, zoals uitsluitend van toepassing in onderzoeksverband. Formuleer een kennisvraag als aanvullend onderzoek wenselijk en haalbaar is.

2. Formuleer expliciete 'niet doen'-aanbevelingen

- Indien passend bewijs ontbreekt en de interventie naar verwachting weinig of geen waarde toevoegt, geef een duidelijke 'niet doen'-aanbeveling.
- Hanteer hierbij het uitgangspunt: 'baat het niet, dan doen we het niet'.
- Benoem indien nodig uitzonderingen ('niet doen, tenzij...'), met onderbouwing.

3. Maak het afwegingsproces transparant

- Leg het afwegingsproces beargumenteerd vast in de overwegingen aan de hand van het Evidence-to-Decision Framework.
- Vat de weging van de relevante factoren samen in een korte rationale (1-3 zinnen). Dit geeft de gebruiker snel inzicht in de belangrijkste afwegingen die zijn gemaakt bij het formuleren van de aanbeveling.

4. Zorg voor haalbare en uitvoerbare aanbevelingen

- Formuleer aanbevelingen die praktisch uitvoerbaar zijn. Houd rekening met stapeling van zorg uit verschillende richtlijnen.
- Weeg effecten op beschikbaarheid van zorg, personele capaciteit en kosten mee.
- Is een aanbeveling niet haalbaar in de Nederlandse praktijk, bespreek dan mogelijke oplossingen met betrokken partijen. Denk aan het opnemen van een implementatieplan of aanvullende aanbeveling.

5. Stimuleer doelmatige keuzes

- Richt aanbevelingen op de waarde voor patiënt en samenleving, in plaats van op het vermijden van risico's. De focus ligt daarbij niet alleen op langer leven, maar ook meer nadrukkelijk op een betere kwaliteit van leven.
- Beveel geen zorg aan die geen of geringe meerwaarde heeft.
- Wanneer opties gelijkwaardig zijn in effectiviteit en risico's, verdient de meest waardevolle optie in verhouding tot kosten, personele inzet en milieu-impact de voorkeur.
- Geef voorrang aan arbeidsbesparende, duurzame of patiëntvriendelijke zorg, tenzij er onderbouwde redenen zijn om daarvan af te wijken. Denk hierbij aan situaties met meerdere gezondheidsproblemen of kwetsbaarheid, waarbij minder ingrijpende zorg juist betere uitkomsten kan geven.
- Benoem relevante onderzoeksvragen die bijdragen aan een doelmatiger inzet van zorg.

Voor voorbeelden van formuleringen en verdere uitwerking, zie de volledige handreiking.

3 Bewijs passend voor de specifieke situatie en context, zie voor nadere uitleg hoofdstuk 4 in het achtergronddocument